

## KÉPZŐMŰVÉSZET

## Kiállítási krónika

*E mostani kiállítási krónika alapképlete a hely- és időbeli egyezés, mely — reméljük nem véletlen, hanem tudatos szervezői-rendezői munka eredménye — e város múlt évi utolsó jelentős tárlatait összekapcsolta. Szegeden, a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárának a három szintjén három szegedi képzőművész rendezett önálló tárlatot, három különböző műfajban. T. Nagy Irén intarziáit mutatta be, Zoltánfy István tízéves pályájának legjavát összeválogatva rendezte meg első retrospektív kiállítását, Papp György pedig az utóbbi évek terméséből válogatta 11. önálló bemutatkozásának anyagát.*

## 1. T. NAGY IRÉN INTARZIAVIRÁGAI

T. Nagy Irén másfél évtizede jegyezte el magát a meglehetősen lenézett és mostohán kezelt intarzia műfajával, kissé kényszer hatására is. A Borsos-növendékként végzett szobrász a tér problémáit fölcserélte a sík vizsgálatával, a követ, agyagot, bronzot a csodálatos érezésű, gazdag színárnyalatú falapocskákkal. T. Nagy Irén újraértelmezett intarziafelfogása hatalmas elméleti ismeretanyag és hosszas kísérletezés eredménye. A reneszánsz funkcionális műfajfelfogását értelmezte újra, amikor eredeti vállalkozásba kezdett, eddig járatlan utak nehézségeit, kövezését is vállalva.

Első lépésként az intarziát önálló, a táblaképekkel egyenértékű műfajjává nemesítette. Száműzte viszont a táblaképek hagyományos motívumait, melyek a dilettáns és féldilettáns intarziások munkáinak gerince, a félig átírt figurákat, perspektivikus házsorokat, dekoratív virágcsendéleteket, madarakat. Az első alkotásain ugyan még a tér kérdései foglalkoztatták, ám máris sajátosan eredeti együttesekben, egy műfaji analízis lépcsőfokaiként. Ezek a környezetformáló, hangulatteremtő, táblakép-funkciójú alkotásai (*Virágok, Nap, Város, Sziget* stb.) már magukban rejtik a továbblépés lehetőségeit, melyekkel élt is T. Nagy Irén. Legújabb munkáin már tudatosan keresi az intarzia helyét, szerepét az épített emberi környezetben. Ott, ahol az esztétikum összekapcsolódik egy magasabb szintézisben a funkcióval, az épített tér arányrendjével, anyagaival, szervezi a teret, hangsúlyoz, kiemel, aláfest, érzelmileg gazdagít, emberivé nemesít. Ebből az indíttatásból születtek a falitékái, intarziás órái, tükörkeretei, ládái, s legnagyobb igényű munkái, a mennyezetek, falburkoló elemek.

T. Nagy Irén művészetének lényege a falapocskák színében, érezetének organikus játékosságában megbúvó természeti létnek és a művész által szerkesztett szigorú logikai rendnek a harmóniája. Ez az épített rend, a rendszerben való gondolkodás, a sorozatban való fogalmazás, az azonos vagy hasonló motívumokból kialakított, szinte zenei rím- és ritmusképletek hallatlan gazdagságot és finomságot teremtenek minden egyes alkotásának. A geometrikusan komponált, szigorúan szerkesztett alkotásokban is ott szunnyad a művész etikai tartása, ott él és munkál az egyéniség szerénysége,

tartózkodó, ám szilárd elhivatottsága, a magasra emelt mérce vállalása. A nagyfokú intellektuális szigorúság, a pontosan körülbástyázott és szűkre szabott műfaji határok között is képes megszólaltatni filozofikus tartalmakat, egymás ellen feszülő rendszereiben világnézeti, társadalmi mondanivalókat. Épp a természeti formák végtelen érzelmi gazdagságának és az emberi értelem szigorú logikájának összevetésével.

T. Nagy Irén nagyon következetes, keresi a kapcsolatokat az építészettel. Törekvései bizonyítják, hogy a következetes és felelős alkotómunkának, a tehetségnek és a szándékok tisztaságának egyszer kigyúl a zöld lámpa — az építészekkel megvalósított művei bizonyítják ezen alkotói világ létjogosultságát, hiányát, fontosságát. Mind több megbízásra, murális munkalehetőségekre van szükség, hogy T. Nagy Irén művészi jéghegyéből minél nagyobb területet hódíthassunk meg. Ez nemcsak a műélvező és az építészeti és képzőművészeti mihamarabbi kézfogásáért szurkoló kritikus önzése. A mai művészet szorító feladata is!

## 2. ZOLTÁNFY ISTVÁN SZÁRNYASOLTÁRAI

Egykori kézművesek, vándor képíró deákok, középkori könyvek iniciáléiba történelmet sűrítő csuhások kései utóda Zoltánfy István. Retrospektív tárlata jó alkalom volt, hogy budapesti, miskolci és győri önálló tárlata után első szegedi kiállításán bepillantjunk világába.

Zoltánfy már főiskolás korában kijelölte maga számára az egyetlen lehetséges művészi utat, miután fölmérte erejét, tehetségét, kiválasztotta műtörténeti példaképeit, leszűrte tanulságait. Festészetének tápláló forrása a kora reneszánsz művészeinek kissé szögletes naivitása, ünnepi áhítata, piciny ironiája, meg-megbicsakló perspektívája; ott munkálnak képein társadalmi élményeket, ébren álmodott álmokat, groteszk látomásokat fölszabadító és a művészet szférába emelő Bosch víziói; a XX. századi gondolati szürrealizmus asszociációkra építő élménye; az ikonosztázok narratív sorainak megdöbbenő tisztasága. Zoltánfy azonban egyikhez sem láncolta magát véglegesen. Korszerű képeket alkot, az előbb fölsorolt élmények egyéniségén átszűrődve termékenyítették meg gondolatvilágát, s korszerű szintézisben, korszerű mondanivalóval, eredeti és újszerű formában jelennek meg.

Mégis, elsősorban formai jegyei kapják meg a nézőt. A szárnyasoltárok, a föl-támasztott triptichonformák, az elbeszélő jelleg, a figurák realista, már-már naturalista megjelenítései ellenére is szürreális világa, a színek bátor és hatásos alkalmazása mind-mind szokatlanok a kortárs magyar piktúrában. Valós tárgyakkól rendezett csendelei egyszerre az időtlenség és konkrétság izgalmas ötvözetei. Az elbeszélő jellegű, szimultán szerkesztésű ikonosztázai már formarendjükkel is az ünnepélyességet, az áhítatot fokozzák. Ugyanakkor a központi gondolat, a kép centrális magva körül sorakozó kis képek alkalmasak a háttér fölrajzolására, új és új viszonylatok megteremtésére, kapcsolatok kimutatására, az asszociációs lehetőségek léghuzatának fölszítására, térben és időben távoli dolgok, jelenségek, tárgyak ütköztetésére. Ezek a kis képek nem önálló, szuverén alkotások, részek az egészben, kitarthatatlan, fontos kompozíciós egységek, melyek segítségével fokozható a mondandó gazdagsága, sokarcúsága, összetettsége.

A történelmet, elsősorban az utóbbi 80—100 esztendő két-három nemzedék viharos stafétaváltását családok sorsán, öröklődő tárgyakon, megsárgult katonaképeken, elmosódó iskolai fotográfiákon és a hozzájuk kapcsolódó mítoszokon éri tetten, ezeket rögzíti szürreális, látomásos képein (*Emberpár, Nemzedékek, Történetek, Esküvő, Régi fénykép*). Az élet nagy kérdései foglalkoztatják, a születés és halál, az emlékezés és álmom, a nemzedékváltás és az emberi kapcsolatok láncolata. Ezekből következik, hogy képein gyakoriak a léptékváltások, a kaleidoszkópszerű törések, a montázsos szerkesztésmód. Szinte gondolatritmusokat alkot, ellenpontoz, néha groteszk összevetésekre teremt alkalmat. Munkásmájába ironikus hangokat kever kritikai éllel (*Munkások I—II., Ebéd, Kocsmá*). Így találkozik képein a mai valóság és az időtlen-

ség, társadalmi mondanivaló és szubjektív érzés, az objektivitás az álommal, valóság-élmény az emlékvilággal.

A valóság-álom-emlék Zoltánfy által megteremtett új szürrealizmusképlete katarzisélményével, gondolati felelősségével, világos szimbólumrendszerével és formai gazdagságával kortárs festészetünk eredeti útja és máris nagyszerű teljesítménye.

### 3. PAPP GYÖRGY MADARAI

Papp György a szegedi grafikusok legmarkánsabb egyénisége. Az ő művészete összekötő kapocs a 40 év ezelőtti nemzetközi hírű szegedi grafikai hagyományok és a legfiatalabb alkotók modern törekvései között. Papp György művészetének gerincét népművészeti ihletésű linómetszetei alkotják. Mostani tárlatán is ezek a lapok adták a fő hangsúlyt. Mellettük néhány tusrajzzal bizonyította rajzi biztonságát, felkészültségét, nagyvonalúságát. Ezeken a tollrajzokon erőteljes duzzadó férfiak, növényi motívumok, madarak láthatók; egymásba kapaszkodó lendületes vonalak, megmunkált részletek és üresen hagyott felületek váltják egymást. Ezek a témái bizonyítják, mennyire érdeklik a művészet számára még becserkészetlen valóságterületek (*Elektromosság, Olajmunkások*).

A tusrajzok mintegy előkészítik linómetszeteit, ám ezek a metszetei is két, jól elkülöníthető csoportra oszthatók. Az egyikben a részletesebb, a realitáshoz közelebb álló alkotások tartoznak, melynek egyik része tematikailag történelmi eseményekhez és alakokhoz kapcsolódik (*1514, Dózsa népe, Országépítő, Allamalapító*), másik része munkaábrázolás (*Favágók, Építkezés, s ide sorolható a Tömegsport, Sportkompozíció* stb. című munka is). E metszetei erőteljes figuráinak, zárt kompozícióinak, fekete-fehér tömegeinek, erőteljes duzzadó átírásának vannak jól kimutatható ősei és rokonai.

Papp György az illusztrációk, a motívumok felől érkezett el a népművészet szellemiségéhez, legújabb lapjain ezt a szellemiséget már az egyetemes mondanivaló szolgálatába tudja állítani. Ennek a szintézisnek nagyszerű darabjai (*Földédesanyánk, Parasztsellő, Magyar Bacchus, Magyar Pygmalion*) nemcsak motívumaiban, de mondanójában is összekapcsolják a népi hagyományokat a korszerű és egyetemes mondanivalóval. Papp György legfőbb erénye, hogy nagyszerűen tud azonosulni a kristálytisztá lényegét sűrítő mondanivalóval, s ezt át tudja tenni formavilágába. A népi vaskosságból táplálkozó humora (*Bőrdudás, Tekerős, Halász, Vadász, Madarász, Menyasszonyszöktetés, Elakadt a kocsi* stb.) hiánycikk képzőművészetünkben. Néhány lapját szívesen látnánk ünnepi plakátokon (*Forradalom, Új kenyér, Madarak, Tömegsport* stb.). Madármotívumai — a *Madárnász* című tollrajzától a *Varjak a havon*, a *Sírályok a Tiszán* című rézkarcokon és a *Madarak I—II.* színes linókon át a *Nosztalgia* című tusrajzig és a *Madárka, madárka* című linóig — a konkrétól az általánosig, a valóstól a jelig, az átírás minden fázisát bemutatják a legkisebb didaktikus erőltettség nélkül.

Népi szimbolikája, tömör fogalmazásmódja, síkokra terített motívumai, tipizálási készsége, egészséges, bővérű képi humora a technikai kötöttségek között is művészi renddé áll össze.

TANDI LAJOS